KLAIPĖDOS RAJONO SUAUGUSIŲJŲ GYVENTOJŲ SVEIKATOS VEIKSNIŲ NETOLYGUMAI

Neringa Tarvydienė¹, Monika Steponkienė², Faustas Stepukonis³, Sigutė Norkienė⁴

¹Klaipėdos rajono savivaldybės Visuomenės sveikatos biuras, Klaipėdos universitetas,

²Klaipėdos rajono savivaldybės Visuomenės sveikatos biuras, ³Klaipėdos universitetas,

⁴VšĮ Klaipėdos jūrininkų ligoninė, Klaipėdos universitetas

Raktažodžiai: sveikatos rizikos veiksniai, sveikatos netolygumai, gyvensena, socioekonominiai rodikliai.

Santrauka

Sveikatos netolygumus galima apibrėžti kaip gyventojų sveikatos būklės skirtumus tarp įvairių grupių asmenų, kuriuos sąlygoja sveikatos determinantai. Gyvensena ir elgsena labiausiai nulemia žmogaus sveikatą. Klaipėdos rajone 2007, 2011, 2014 m. buvo atlikti trys suaugusiųjų gyventojų gyvensenos ir sveikatos tyrimai, kurių tikslas - nustatyti Klaipėdos rajono suaugusių gyventojų gyvensenos ir sveikatos netolygumus pagal socioekonominis rodiklius.

Apklausiai atlikti buvo sudarytas klausimynas, remiantis „Suaugusių Lietuvos gyventojų gyvensenos tyrimo“ klausimynu. Taikyta tikimybinė daugiapakopė atsitiktinė atranka. Apklausos atlikėjai kaimiškoje vietovėje atsitiktinai atrinktoje gatvėje nelyginiuose nuosavuose namuose (einant į kas antrą namą) apklausė po vieną gyventoją, kurio gimtadienis yra arčiausiai. Miestuose atsitiktinai atrinktoje gatvėje apklausos atlikėjai rinkosi daugiabučius su nelyginiais namo numeriais, ėjo į kas antrą nelyginį butą. Name arba bute buvo apklaustas ne daugiau kaip vienas gyventojas, vyresnis nei 18 metų, ir kurio gimtadienis yra arčiausiai.

Remiantis tyrimo rezultatais, kasdien ir kartais rūkančių gyventojų dalis sumažėjo 12,5 proc. nuo 2011 iki 2014 m. ir daržovių vartojimas mažiausiai 3 kartus per savaitę sumažėjo 39,9 proc. nuo 2007 m. iki 2014 m. Tačiau alkoholinių gėrimų vartojimas Klaipėdos rajone du ir daugiau kartų per savaitę (padidėjo 8,9 proc.), vaisių, uogų vartojimas padidėjo 30,1 proc., mankštinimasis mažiausiai 4 kartus per savaitę, padidėjo 18,1 proc. Egzistuoja rūky-

mo, alkoholinių gėrimų vartojimo, daržovių, vaisių, uogų valgymo įpročių, fizinio aktyvumo netolygumai tarp suaugusių gyventojų pagal socioekonominis rodiklius – lytį, gyvenamąją vietą, išsilavinimą, šeiminių padėtį, užimtumą.

Išvadas

Pasaulio sveikatos organizacija sveikatą apibūdina kaip visišką fizinę, psichinę ir socialinę gerovę, o ne tik ligų ar negalios nebuvimą [1]. Laura McGovern ir kt. bendraautořių straipsnyje, Jolantos Valantienės ir kt. parengtose rekomendacijose nurodoma, jog gyvensena ir elgsena labiausiai nulemia žmogaus sveikatos būklę [2,3]. Sveikatos netolygumus (angl. *health inequality*) galima apibrėžti kaip gyventojų sveikatos būklės skirtumus tarp įvairių grupių asmenų, kuriuos sąlygoja sveikatos determinantai. Sveikatos netolygumus iš dalies nulemia neišvengiami biologiniai veiksniai (amžius, lytis ir kt.) ir išvengiami, kurie atsiranda dėl paties žmogaus elgsenos, pasirinkto gyvenimo būdo [4, 5]. Didelės sveikatos rizikos grupėms yra priskiriami žemą išsilavinimą arba išsilavinimo neturintys asmenys, esantys žemo socioekonominio statuso, bedarbiai, išsiskyrę asmenys, neturintys nuolatinio užsiėmimo, turintys mažas pajamas [6-9]. Remiantis 2014 m. Lietuvoje atliktu suaugusių žmonių gyvensenos tyrimu, kuriame buvo nustatyti rūkymo skirtumai pagal sociodemografinius duomenis, kasdien rūkančių vyrų ir moterų dalis mažėja, tačiau buvo pastebėti skirtumai pagal išsilavinimą – daugiau kasdien rūkė žemesnio išsilavinimo vyrai ir moterys nei turintys aukštąjį išsilavinimą (2014 m. vyrai - 39 ir 26 proc., moterys – 17 ir 9 proc.). Per pastaruosius dvidešimt metų vyrų, kurie bent kartą per savaitę gėrė stiprius alkoholinius gėrimus, dalis 5 proc. sumažėjo, o moterų nežymiai padidėjo – 3 proc. Lietuvoje šviežių daržovių vartojimas didėja, per du dešimtmečius vyrų daržovių vartojimas padidėjo 18 proc., o moterų – atitinkamai 28 proc. Nuo 1994 m. sportuojančių

asmenų dalis 30 min. 4 ir daugiau kartų per savaitę padidėjo beveik 2 kartus - 14 proc. vyrų ir 12 proc. moterų sportuoja daugiau [10].

Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro 2014 m. liepos 16 d. Nr. V-815 patvirtintame Sveikatos netolygumų mažinimo Lietuvoje 2014-2023 m. veiksmų plane, sveikatos netolygumai apibrėžiami kaip „diferenciacija tarp žmonių pagal sveikatos būklės (mirtingumo, būsimą gyvenimo trukmės rodikliai) skirtumus ir (ar) nevienodą sveikatos priežiūros paslaugų prieinamumą, kuri sąlygoja gyvenamoji vieta, pajamos ir kitos priežastys“ [11]. Lietuvos Respublikos Seimo nutarimu patvirtintoje 2014 m. birželio 26 d. Nr. XII-964 Lietuvos sveikatos programoje 2014-2025 m. strateginis tikslas - „pasiekti, kad 2025 m. šalies gyventojai būtų sveikesni ir gyventų ilgiau, pagerėtų gyventojų sveikata ir sumažėtų sveikatos netolygumai“ [12].

Tyrimo tikslas - nustatyti Klaipėdos rajono gyventojų gyvenamosios ir sveikatos netolygumus pagal socioekonominius rodiklius.

Tyrimo eiga ir metodai

Klaipėdos rajone 2007, 2011, 2014 m. buvo atlikti trys suaugusiųjų gyventojų gyvenamosios ir sveikatos tyrimai. Buvo siekiama išanalizuoti Klaipėdos rajono gyventojų elgseną (rūkymas, alkoholio vartojimas, mitybos įpročiai, fizinis aktyvumas) pagal atitinkamus socialinius-ekonominius rodiklius - amžių, lytį, gyvenamąją vietą, šeiminių padėčių, išsilavinimą, darbą (veiklą/užimtumą). 2007 m. tyrime dalyvavo 387 asmenys, kurių amžius siekė nuo 18 iki 87 metų, apklausta 58 proc. moterų ir 42 proc. vyrų. Anketų grįžtamumas – 97 proc. 2011 m. tyrime dalyvavo 386 asmenys, kurių amžius siekė nuo 18 iki 64 metų, apklausta 57,5 proc. moterų ir 42,5 proc. vyrų. Anketų grįžtamumas – 100 proc. 2014 m. tyrime dalyvavo 394 asmenys, kurių amžius siekė nuo 18 iki 64 metų, apklausta 58,9 proc. moterų ir 41,1 proc. vyrų. Anketų grįžtamumas – 94,5 proc. Respondentų imtis buvo sudaryta remiantis 95 proc. pasikliovimo lygmeniu, pasirinkus 5 proc. paklaidą. Apklausai atlikti buvo sudarytas klausimynas, remiantis „Suaugusiųjų Lietuvos gyventojų gyvenamosios tyrimo“ klausimynu. Taikyta tikimybinė daugiapakopė atsitiktinė atranka. Apklausos atlikėjai kaimiškoje vietovėje atsitiktinai atrinktoje gatvėje nelyginiuose nuosavuose namuose (einant į kas antrą namą) apklausė po vieną gyventoją, kurio gimtadienis yra arčiausias. Miestuose atsitiktinai atrinktoje gatvėje apklausos atlikėjai rinkosi daugiabučius su nelyginiais namo numeriais, ėjo į kas antrą nelyginį butą. Name arba bute buvo apklaustas ne daugiau kaip vienas gyventojas, vyresnis nei 18 metų, ir kurio gimtadienis yra arčiausias.

Statistinei duomenų analizei buvo naudojamas statistinių programų paketas SPSS 20.0 ir „MS Excel“ programa. Duomenų palyginimui taikytas chi kvadrato (χ^2) kriterijus. Rezultatai buvo vertinami kaip statistiškai reikšmingi, kai $p < 0,05$.

Tyrimo rezultatai ir jų aptarimas

Rūkymas (kasdien ir kartais). Klaipėdos rajone suaugusiųjų rūkymas kiekvieną dieną ir kartais statistiškai reikšmingai sumažėjo nuo 65 proc. (2007 m.) iki 60 proc. (2014 m.) ($p < 0,05$) (1 pav.). Tačiau analizuojant rūkymo situaciją pagal socialinius ekonominius rodiklius, pastebėti egzistuojantys sveikatos netolygumai.

Nuo 2007 m. sumažėjo rūkymo skirtumai tarp vyrų ir moterų, bet vyrai kiekvieną dieną ir kartais rūko daugiau nei moterys (2014 m. 60 proc. ir 37,9 proc., $p < 0,05$) (1 pav.). Palyginus su 2007 m., 2014 m. sumažėjo rūkančiųjų skaičius 35 – 44 m. amžiaus asmenų grupėje, nuo 2011 m. mažėja 45 – 54 m. amžiaus asmenų grupėje, tačiau rūkymas išaugo 25 – 34 m. amžiaus asmenų grupėje ($p < 0,05$). Nuo 2011 m. rūkymo skirtumai tarp miesto ir kaimo gyventojų ženkliai išaugo, 2014 m. Klaipėdos rajono miestuose 26,1 proc. buvo didesnė rūkančiųjų dalis nei kaimuose ($p < 0,001$) (2 pav.). Nuo 2011 m. didėja pradinį, pagrindinį išsilavinimą turinčių asmenų dalis, kurie kasdien ir kartais rūko (2014 m. rūkė net 71,2 proc., $p < 0,05$). 34,6 proc. padidėjo rūkymo skirtumai tarp aukštąjį ir pradinį, pagrindinį išsilavinimą turinčių asmenų - daugiau rūko pradinį, pagrindinį išsilavinimą turintys asmenys. Tarp aukštąjį ir vidurinį išsilavinimą turinčių asmenų rūkymo skirtumas padidėjo 23,2 proc. - daugiau rūko vidurinį išsilavinimą turintys asmenys. 11,2 proc. sumažėjo rūkymo skirtumai tarp vidurinį ir pradinį, pagrindinį išsilavinimą turinčių asmenų (3 pav.). 12,8 proc. padidėjo rūkymo skirtumai tarp išsiskyrusių, našlių ir nevedusių - daugiau rūko išsiskyrę, našliai gyventojai (2014 m. 53,3 proc.) bei 5,9 proc. padidėjo rūkymo skirtumai tarp vedusių, gyvenančių nesusituokus ir išsiskyrusių, našlių. Tačiau 6,9 proc. sumažėjo rūkymo skirtumai tarp nevedusių ir vedusių, gyvenančių nesusituokus – (4 pav.). Daugiausia rūko nedirbantys asmenys, įskaitant studentus, namų šeimininkes, pensininkus (2014 m. sudarė 53 proc.), mažiausiai rūko sėdimą darbą dirbantys gyventojai (2014 m. sudarė 29,1 proc.) ($p < 0,05$). 23,9 proc. padidėjo rūkymo skirtumai tarp nedirbančių ir sėdimą darbą dirbančių asmenų (5 pav.).

Bet kokio alkoholio vartojimas (du ir daugiau kartų per savaitę). Klaipėdos rajone alkoholinių gėrimų vartojimas du ir daugiau kartų per savaitę nuo 2011 m. statistiškai reikšmingai didėja ($p < 0,05$) (6 pav.). Nustatyti alkoholio vartojimo skirtumai pagal socioekonominius rodiklius.

48 proc. padidėjo alkoholio vartojimo skirtumai tarp vyrų ir moterų, nustatyta, jog vyrai alkoholį vartoja daugiau nei moterys (2014 m. 60,5 proc. ir 12,5 proc., $p < 0,0001$) (6 pav.). 2014 m. daugiausia alkoholį vartojo 2 ir daugiau kartų per savaitę jaunimas iki 24 m. - kas antras Klaipėdos rajono gyventojas ir tai turi tendenciją didėti. Pastebimi padidėję alkoholio vartojimo skirtumai tarp miesto ir kaimo gyventojų, daugiau išgeria miesto gyventojai, skirtumai nuo 2011 m. didėja ($p < 0,05$) (7 pav.). Daugiausia alkoholinius gėrimus vartoja pradinį, pagrindinį išsilavinimą turintys

1 pav. Respondentų rūkymas kasdien ir kartais pagal lytį (proc.)

2 pav. Respondentų rūkymas kasdien ir kartais pagal gyvenamąją vietą (proc.)

3 pav. Respondentų rūkymas kasdien ir kartais pagal išsilavinimą (proc.)

asmenys, skirtumai turi tendenciją didėti (2014 m. sudarė 75,3 proc.). 2014 m. palyginus su 2011 m., padidėjo alkoholi vartojančių asmenų dalis su viduriniu ir aukštesniu išsilavinimu. 52,3 proc. padidėjo alkoholio vartojimo skirtumai tarp pradinį, pagrindinį ir vidurinį išsilavinimą turinčių asmenų ($p < 0,05$) (8 pav.). 2014 m. ir 2011 m. daugiausia alkoholį vartojo nevedę asmenys, skirtumai didėja (2014 m. sudarė 41,1 proc., $p < 0,05$). Didesni alkoholio vartojimo skirtumai nustatyti tarp vedusių, gyvenančių nesutaukus

4 pav. Respondentų rūkymas kasdien ir kartais pagal šeiminių padėtį (proc.)

5 pav. Respondentų rūkymas kasdien ir kartais pagal užimtumą (proc.)

6 pav. Respondentų alkoholio vartojimas du ir daugiau kartų per savaitę pagal lytį (proc.)

7 pav. Respondentų alkoholio vartojimas du ir daugiau kartų per savaitę pagal gyvenamąją vietą (proc.)

8 pav. Respondentų alkoholio vartojimas du ir daugiau kartų per savaitę pagal išsilavinimą (proc.)

ir nevedusių – 9 proc., tarp išsiskyrusių, našlių ir nevedusių – 18 proc. (9 pav.). Paskutinio tyrimo duomenimis, statistiškai reikšmingai daugiausia alkoholį vartoja nedirbantys asmenys, įskaitant studentus, namų šeimininkes, pensininkus, mažiausiai – sėdimą darbą dirbantys ($p < 0,05$). Nustatyti 20,8 proc. padidėjo alkoholio vartojimo skirtumai tarp sėdimą darbą dirbančių ir nedirbančių asmenų, bei sumažėjo tarp sunkų darbą dirbančių ir nedirbančių – 10 proc. 10,8 proc. sumažėjo alkoholio vartojimo skirtumas tarp sėdimą ir sunkų darbą dirbančių asmenų (10 pav.).

Daržovių vartojimas mažiausiai 3 kartus per savaitę. Nuo 2007 m. Klaipėdos rajone daržovių vartojimas mažiausiai 3 kartus per savaitę sumažėjo 39,9 proc. (11 pav.). Nustatyti daržovių vartojimo skirtumai pagal socioekonominis rodiklius.

Pastebimi statistiškai nereikšmingi daržovių vartojimo sumažėjimo skirtumai tarp moterų ir vyrų, tačiau moterys statistiškai reikšmingai daugiau vartoja daržoves nei vyrai ($p < 0,05$) (11 pav.). 2014 m. daugiausia daržoves vartojo 55-64 m. amžiaus gyventojai ir nuo 2011 m. skirtumas turi tendenciją didėti. Sumažėjo daržovių vartojimo skirtumai tarp miesto ir kaimo gyventojų, tačiau 2014 m. palyginus su 2011 m. daugiau daržoves vartoti pradėjo kaimo gy-

9 pav. Respondentų alkoholio vartojimas du ir daugiau kartų per savaitę pagal šeiminių padėtį (proc.)

10 pav. Respondentų alkoholio vartojimas du ir daugiau kartų per savaitę pagal užimtumą (proc.)

ventojai (12 pav.). Pastebimi sumažėję daržovių vartojimo skirtumai tarp aukštąjį ir pradinį, pagrindinį išsilavinimą turinčių asmenų, 1,7 proc. asmenų su aukštuoju išsilavinimu daugiau vartoja daržoves. Tačiau padidėjo daržovių vartojimo skirtumai tarp šių grupių: aukštąjį ir vidurinį išsilavinimą turinčių asmenų, tarp pradinį, pagrindinį ir vidurinį išsilavinimą turinčių asmenų - daugiau daržoves vartoja vidurinį išsilavinimą turintys asmenys (13 pav.). 6,8 proc. sumažėjo daržovių vartojimo skirtumai tarp nevedusių ir vedusių, gyvenančių nesusituokus asmenų, daugiau daržoves vartoja nevedę asmenys. Tačiau 7,9 proc. padidėjo daržovių vartojimo skirtumai tarp išsiskyrusių, našlių ir nevedusių, 14,7 proc. tarp vedusių, gyvenančių nesusituokus ir išsiskyrusių, našlių – daugiau daržoves vartoja išsiskyrę, našliai (2014 m. 36,9 proc.) (14 pav.). 5,4 proc. sumažėjo daržovių vartojimo skirtumai tarp sunkų ir sėdimą darbą dirbančių asmenų, nuo 2007 m. daugiausia daržoves vartoja sėdimą darbą dirbantys asmenys. Tačiau padidėjo daržovių vartojimo skirtumai tarp nedirbančių ir sunkų darbą dirbančių asmenų, 13 proc. daugiau daržoves valgo sunkų darbą dirbantys asmenys, tarp nedirbančių ir sėdimą darbą dirbančių, 18,4 proc. daugiau daržoves vartoja sėdimą dar-

11 pav. Respondentų daržovių vartojimas mažiausiai 3 kartus per savaitę pagal lytį (proc.)

12 pav. Respondentų daržovių vartojimas mažiausiai 3 kartus per savaitę pagal gyvenamąją vietą (proc.)

13 pav. Respondentų daržovių vartojimas mažiausiai 3 kartus per savaitę pagal išsilavinimą (proc.)

bą dirbantys asmenys (15 pav.).

Vaisių, uogų vartojimas mažiausiai 3 kartus per savaitę. Nuo 2011 m. Klaipėdos rajone vaisių, uogų vartojimas padidėjo 30,1 proc. (16 pav.). Tačiau išlieka vaisių, uogų vartojimo skirtumai pagal socioekonominis rodiklius.

Sumažėjo daržovių vartojimo skirtumai nuo 22,5 iki 9,9 proc. tarp vyrų ir moterų, vyrai pradėjo daugiau vartoti vaisius, uogas (2014 m. 64,2 proc.) (16 pav.). 2014 m. vaisius,

14 pav. Respondentų daržovių vartojimas mažiausiai 3 kartus per savaitę pagal šeiminių padėtį (proc.)

15 pav. Respondentų daržovių vartojimas mažiausiai 3 kartus per savaitę pagal užimtumą (proc.)

16 pav. Respondentų vaisių, uogų vartojimas mažiausiai 3 kartus per savaitę pagal lytį (proc.)

17 pav. Respondentų vaisių, uogų vartojimas mažiausiai 3 kartus per savaitę pagal gyvenamąją vietą (proc.)

18 pav. Respondentų vaisių, uogų vartojimas mažiausiai 3 kartus per savaitę pagal išsilavinimą (proc.)

21 pav. Mankštinimasis mažiausiai 30 min. taip, kad pagreitėtų jų kvėpavimas pagal lytį (proc.)

19 pav. Respondentų vaisių, uogų vartojimas mažiausiai 3 kartus per savaitę pagal šeiminių padėtį (proc.)

22 pav. Mankštinimasis mažiausiai 30 min. taip, kad pagreitėtų jų kvėpavimas pagal gyvenamąją vietą (proc.)

20 pav. Respondentų vaisių, uogų vartojimas mažiausiai 3 kartus per savaitę pagal užimtumą (proc.)

23 pav. Mankštinimasis mažiausiai 30 min. taip, kad pagreitėtų jų kvėpavimas pagal išsilavinimą (proc.)

uogas daugiausia vartojo 45-54 m. asmenys (67,5 proc.), mažiausiai – 55-64 m. gyventojai (44,4 proc.). Nustatyti 25 proc. padidėję vaisių, uogų vartojimo skirtumai tarp miesto ir kaimo gyventojų, 2014 m. palyginus su 2011 m. ženkliai padidėjo vaisių, uogų vartojimas tarp miesto gyventojų (2014 m. 69,6 proc.) (17 pav.). Sumažėjo 7,3 proc. vaisių, uogų vartojimo skirtumai tarp pradinį, pagrindinį ir vidurinį išsilavinimą turinčių asmenų, tačiau padidėjo vaisių, uogų vartojimo skirtumai tarp aukštąjį ir pradinį, pagrindi-

nį išsilavinimą turinčių asmenų 26,4 proc., daugiau vaisius, uogas vartoja gyventojai, turintys pradinį, pagrindinį išsilavinimą (2014 m. 74 proc.). Sumažėjo 19,1 proc. vaisių, uogų vartojimo skirtumai tarp vidurinį ir aukštąjį išsilavinimą turinčių asmenų, daugiau vaisius ir uogas valgo vidurinį išsilavinimą turintys asmenys (2014 m. 66,7 proc.) (18 pav.). Padidėjo vaisių, uogų vartojimo skirtumai nuo 8,7 iki 14,4 proc. tarp išsiskyrusių, našlių ir vedusių, gyvenan-

24 pav. Mankštinimasis mažiausiai 30 min. taip, kad pagreitėtų jų kvėpavimas pagal šeimines padėtis (proc.)

25 pav. Mankštinimasis mažiausiai 30 min. taip, kad pagreitėtų jų kvėpavimas pagal užimtumą (proc.)

čių nesusituokus, daugiau vaisius ir uogas valgo išsiskyrę, našliai (2014 m. 64,9 proc.), nuo 8,6 iki 14 proc. tarp nevedusių ir vedusių, gyvenančių nesusituokus, daugiau vaisius, uogas vartoja nevedę (2014 m. 64,5 proc.). Padidėjo vaisių, uogų vartojimo skirtumai nuo 8,6 iki 14 proc. tarp nevedusių ir vedusių, gyvenančių nesusituokus -daugiau vaisius, uogas vartoja nevedę (2014 m. 64,5 proc.); nuo 8,7 iki 14,4 proc. tarp išsiskyrusių, našlių ir vedusių, gyvenančių nesusituokus - daugiau vaisius, uogas vartoja išsiskyrę, našliai (2014 m. 64,9 proc.) (19 pav.). Sumažėjo vaisių, uogų vartojimo skirtumai tarp nedirbančių ir sėdimą darbą dirbančių asmenų, daugiau daržoves vartoja sėdimą darbą dirbantys asmenys (2014 m. 51,7 proc.). Sumažėjo daržovių vartojimo skirtumai tarp nedirbančių ir sunkų darbą dirbančių asmenų, tačiau padidėjo nuo 11,9 iki 12,8 proc. tarp sėdimą ir sunkų darbą dirbančių asmenų, daugiau vaisius, uogas vartoja sunkų darbą dirbantys gyventojai (2014 m. 64,5 proc.) (20 pav.).

Mankštinimasis mažiausiai 4 kartus per savaitę. 2014 m. kas antras Klaipėdos rajono gyventojas mankština mažiausiai 4 kartus per savaitę ir sportuojančių gyventojų dalis didėja (21 pav.). Tačiau egzistuoja mankštinimosi

mažiausiai 4 kartus per savaitę (toliau –sportuojančių) netolygumai pagal socioekonominius duomenis.

Nustatyti 16,2 proc. padidėję sportuojančių asmenų skirtumai tarp vyrų ir moterų, nuo 2007 m. vyrai sportuoja daugiau (2014 m. 49,4 proc.) (21 pav.). 2014 m. daugiausia mankština jaunuomenė iki 24 m. ir 55-64 m. asmenys (54,5 ir 55,5 proc.). 6,7 proc. sumažėjo sportavimo skirtumai tarp miesto ir kaimo gyventojų, nuo 2007 m. kaimo gyventojai mankština daugiau (2014 m. 43,5 proc.) (22 pav.). 55,7 proc. padidėjo sportavimo skirtumai tarp pradinį, pagrindinį ir vidurinį išsilavinimą turinčių asmenų, 41,4 proc. tarp pradinį, pagrindinį ir aukštąjį išsilavinimą turinčių asmenų, daugiau sportuoja asmenys, kurie turi pradinį, pagrindinį išsilavinimą (2014 m. 76,6 proc.). Padidėjo sportuojančių asmenų skirtumai tarp aukštąjį ir vidurinį išsilavinimą turinčių asmenų, daugiau sportuoja turintys aukštąjį išsilavinimą (2014 m. 35,2 proc.) (23 pav.). Padidėjo sportuojančių asmenų skirtumai tarp nevedusių ir vedusių, gyvenančių nesusituokus; tarp išsiskyrusių, našlių ir vedusių, gyvenančių nesusituokus, daugiau mankština vedę, gyvenantys nesusituokus (2014 m. 46,6 proc.); tarp nevedusių ir išsiskyrusių, našlių, daugiau mankština nevedę (2014 m. 42,1 proc.) (24 pav.). 18,3 proc. padidėjo sportavimo skirtumai tarp nedirbančių ir sėdimą darbą dirbančių asmenų; 19,7 proc. tarp sunkų darbą dirbančių ir nedirbančių, daugiausia sportu užsiima nedirbantys asmenys (2014 m. 53,3 proc.). Sumažėjo skirtumas tarp sėdimą ir sunkų darbą dirbančių asmenų (25 pav.).

Išvados

1. Nuo 2011 m. iki 2014 m. Klaipėdos rajone 12,5 proc. sumažėjo rūkančiųjų kasdien ir kartais gyventojų dalis ($p < 0,05$), nuo 2007 m. iki 2014 m. sumažėjo 39,9 proc. daržovių vartojimas mažiausiai 3 kartus per savaitę.

2. Nuo 2011 m. iki 2014 m. alkoholinių gėrimų vartojimas Klaipėdos rajone du ir daugiau kartų per savaitę padidėjo 8,9 proc., vaisių, uogų vartojimas padidėjo 30,1 proc., mankština mažiausiai 4 kartus per savaitę padidėjo 18,1 proc. (nuo 2007 m.).

3. Egzistuoja rūkymo, alkoholinių gėrimų vartojimo, daržovių, vaisių, uogų valgymo įpročių, fizinio aktyvumo netolygumai tarp suaugusių gyventojų pagal socioekonominius rodiklius – lytį, gyvenamąją vietą, išsilavinimą, šeimines padėtis, užimtumą

Literatūra

1. WHO. Constitution of the World Health Organization. Geneva: World Health Organization. 1948.
2. Mc Govern L., Miller G., Hughes-Cromwick P. Health Policy Brief: The relative contribution of multiple determinants to

- health outcomes. *Health Affairs* 2014; 4-5.
3. Valentienė J., Nedzinskienė L., Liuima V. ir kt. Sveikatos netolygumų stebėseną ir vertinimas. Metodinės rekomendacijos. Vilnius, 2016.
 4. Kawachi I. A glossary for health inequalities. *Journal of Epidemiology and Community Health* 2002; 56(9): 647.
<https://doi.org/10.1136/jech.56.9.647>
 5. WHO. Health Impact Assessment (HIA) Glossary of terms. Prieiga per Internetą: <http://www.who.int/hia/about/glos/en/index1.html>.
 6. Lazzarino AI, Yiengprugsawan V, Seubsman SA. et al. The associations between unhealthy behaviours, mental stress, and low socio-economic status in an international comparison of representative samples from Thailand and England. *Globalization And Health* 2014; 10:10.
<https://doi.org/10.1186/1744-8603-10-10>
 7. Movsisyan NK, Sochor O, Kralikova E. et al. Current and past smoking patterns in a Central European urban population: a cross-sectional study in a high-burden country. *BMC Public Health* 2016; 16: 571.
<https://doi.org/10.1186/s12889-016-3216-5>
 8. Palipudi KM, Sinha DN, Choudhury S. et al. Predictors of tobacco smoking and smokeless tobacco use among adults in Bangladesh. *Indian Journal Of Cancer* 2012; 49 (4): 387-92.
<https://doi.org/10.4103/0019-509X.107745>
 9. Alcohol consumption in middle-aged adults is associated with poorer cognitive performance only in the low socio-economic group. Results from the GAZEL cohort study. *Addiction* 2011; 106: 93-101.
<https://doi.org/10.1111/j.1360-0443.2010.03106.x>
 10. Grabauskas V., Klumbienė J., Petkevičienė J. ir kt. Suaugusių Lietuvos žmonių gyvensenos tyrimas. Kaunas, 2014.
 11. Dėl sveikatos netolygumų mažinimo Lietuvoje 2014–2023 m. veiksmų plano patvirtinimo": Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro 2014 m. liepos 17 d. įsakymas Nr. V-815.
 12. Dėl Lietuvos sveikatos 2014-2025 metų programos patvirtini-

mo": Lietuvos Respublikos Seimo nutarimas 2014 m. birželio 26 d. Nr. XII-964.

ADULT POPULATION HEALTH FACTORS INEQUALITY IN KLAIPEDA REGION

N. Tarvydienė, M. Steponkienė, F. Stepukonis, S. Norkienė

Key words: health risk factors, health inequality, lifestyle, socio-economic indicators.

Summary

Health inequality can be defined as the state of health of the population differences among the various groups of people, which leads health determinants. Human health the most dependent of lifestyle and behaviour. In 2007, 2011 and in 2014 year were performed three of the adult population lifestyle and health research in Klaipeda region, which aim – to set the adult population lifestyle and health inequality by socio-economic indicators in Klaipeda region. The questionnaire was concluded on the basis of adult Lithuanian population lifestyle survey questionnaire. In the study was used a multi-stage probability random selection. Researcher in rural areas randomly chosen street odd houses and interviewed adult whose birthday is closest. Researcher in cities randomly chosen street blocks with odd house numbers, went to every other odd accommodation and interviewed adult whose birthday is closest. According to the survey results, daily and sometimes smoking in the population decreased 12,5 percent from 2011 to 2014 and consumption of vegetables at least 3 times a week decreased 39,9 percent from 2007 to 2014. However, consumption of alcoholic beverages two or more times a week increased by 8,9 percent, fruit consumption increased by 30,1 percent, playing sports at least 4 times a week increased by 18,1 percent in Klaipeda region. There are smoking, consumption of alcoholic beverages, vegetables, fruits, eating habits, physical activity inequality among the adult population of socio-economic indicators - sex, residence, education, marital status, employment.

Correspondence to:

monika.steponkiene@visuomenessveikata.lt

Gauta 2016-10-27